

Evidencija i zaštita kulturne baštine grada Splita

Erceg, Mirna

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:644346>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-16**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište u Zadru

Odjel za informacijske znanosti

Preddiplomski sveučilišni studij informacijskih znanosti (jednopedmetni redovni)

Mirna Erceg

Evidencija i zaštita kulturne baštine grada Splita

Završni rad

Zadar, 2022.

Sveučilište u Zadru
Odjel za informacijske znanosti
Preddiplomski sveučilišni studij informacijskih znanosti (jednopedmetni
redovni)

Evidencija i zaštita kulturne baštine grada Splita

Završni rad

Student/ica:
Mirna Erceg

Mentor/ica:
Izv. prof. dr. sc. Marijana Tomić

Zadar, 2022.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Mirna Erceg**, ovime izjavljujem da je moj **završni** rad pod naslovom **Evidencija i zaštita kulturne baštine grada Splita** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 9. ožujka 2022.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. KULTURNA BAŠTINA.....	2
2.1. MATERIJALNA KULTURNA BAŠTINA	3
2.2. NEMATERIJALNA KULTURNA BAŠTINA	4
3. VRSTE KULTURNE BAŠTINE	6
4. HRVATSKA KULTURNA BAŠTINA.....	7
4.1. GRAD SPLIT.....	7
5. REGISTAR KULTURNIH DOBARA REPUBLIKE HRVATSKE	11
6. ISTRAŽIVANJE	16
6.1. CILJ ISTRAŽIVANJA.....	16
6.2. METODA ISTRAŽIVANJA	16
6.3. ISTRAŽIVAČKA PITANJA.....	16
6.4. RASPRAVA	16
7. ZAKLJUČAK.....	21
8. LITERATURA.....	23
9. SUMMARY	25
10. PRILOZI	26

SAŽETAK

U ovom radu istražuju se i opisuju oblici evidencije i zaštite kulturne baštine grada Splita koje provodi Konzervatorski odjel Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske. U teorijskom dijelu rada definira se kulturna baština te vrste kulturne baštine, uključujući materijalnu i nematerijalnu kulturnu baštinu. Dodatno, u radu se opisuje svrha i način navođenja kulturne baštine u Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske. Posebno se opisuju i navode primjeri zaštićene kulturne baštine u Hrvatskoj, posebno u gradu Splitu. Istraživanjem provedenim u ovom radu nastoje se prikazati načini na koje se štiti i evidentira kulturna baština u Republici Hrvatskoj, i to na primjeru evidencije kulturne baštine grada Splita. Istraživanje je provedeno metodom intervjua koji je proveden online putem s predstavnikom Konzervatorskog odjela Ministarstva kulture i medija RH u Splitu.

Ključne riječi:

Kulturna baština, zaštita kulturne baštine, evidencija kulturne baštine, Republika Hrvatska, grad Split

1. UVOD

Kulturna baština je sva ostavština prošlih vremena, odnosno nasljeđe fizičkih atributa neke skupine ljudi (grupe, društva) i njeno očuvanje je jedan od bitnijih čimbenika. Očuvanje, promocija i evidencija kulturne baštine, materijalne i nematerijalne, od velike su važnosti jer omogućuje da kulturna baština bude dostupna, očuvana, opisana i razumljiva budućim naraštajima. Stoga očuvanje kulturne baštine predstavlja veliku odgovornost sadašnjim i budućim naraštajima. Briga o kulturnoj baštini podrazumijeva njezino očuvanje i zaštitu (Šarlah, 2005.).

Zaštitom kulturne baštine, Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske označava kulturne vrijednosti i velik značaj za razvoj Republike Hrvatske te omogućava bolji i kvalitetniji život u njoj samoj. Ministarstvo kulture i medija vodi javnu knjigu Registra kulturnih dobara Republike Hrvatske koja služi za evidenciju kulturnih dobara. Također obavlja i razne druge poslove koji se odnose na proučavanje, promicanje i dokumentiranje kulturne baštine.

U ovom će radu biti pobliže opisana kulturna baština grada Splita. Istraživanje je provedeno metodom intervjua s predstavnikom Konzervatorskog odjela Ministarstva kulture i medija RH u Splitu kako bi se utvrdili način i oblici te prepreke zaštiti kulturnih dobara iz pozicije ustanove koja je za te poslove nadležna.

2. KULTURNA BAŠTINA

Prema Ministarstvu kulture i medija kulturna baština, materijalna i nematerijalna je zajedničko bogatstvo ljudi te je njena zaštita od velike važnosti za definiranje i prepoznavanje kulturnog identiteta. Baština je potpuno nezamjenjiva, nositelj je identiteta određene ljudske zajednice te istovremeno dokazuje i povijesno postojanje ljudskih zajednica na određenom prostoru. Prema Mičić (2012) baština, kao nositelj identiteta predstavlja i prošlost i budućnost te ona postaje nacionalno dobro. Kako stoji u Konvenciji o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine (1972) „Pod kulturnom baštinom podrazumijevaju se spomenici: djela arhitekture, monumentalna ili slikarska djela, elementi ili strukture arheološkog karaktera, natpisi, većina i grupe elemenata koje imaju izuzetnu univerzalnu vrijednost s povijesnog i umjetničkog stajališta.“ Kulturna i prirodna baština svrstava se u neprocjenjiva dobra cjelokupnog čovječanstva. Dijelovi te baštine od velike su važnosti te zahtijevaju iznimnu zaštitu od bilo kakvih opasnosti koji im prijete.

Kuščević (2015) ističe da kulturnu baštinu dijelimo na materijalnu i nematerijalnu kulturnu baštinu. Materijalna baština se još dijeli na pokretnu i nepokretnu baštinu. Pokretna kulturna baština (slike, kipovi itd.) ima obilježja „prenosivosti“ i nije vezana za jedno mjesto dok nepokretna kulturna baština (spomenici, građevine i sl.) nije mobilna. Prema Ministarstvu kulture i medija kulturnu baštinu čine pokretna i nepokretna kulturna dobra od umjetničkog, povijesnog, paleontološkog, arheološkog, antropološkog i znanstvenog značenja. Konvenciju o svjetskoj baštini iz 1972. godine usvojile su države članice UNESCO-a i sami cilj im je osigurati adekvatnu identifikaciju, zaštitu te očuvanje svjetske baštine. Za zaštitu i evidenciju kulturne baštine na nacionalnoj razini zadužena je Uprava za zaštitu i očuvanje kulturne baštine Ministarstva kulture Republike Hrvatske koja se sastoji od Sektora za konzervatorske odjele i inspekciju i Sektora za zaštitu kulturne baštine.

Sektor za konzervatorske odjele i inspekciju bavi se promicanjem, proučavanjem, istraživanjem kulturnih dobara. Rad konzervatorskih odjela u sastavu Ministarstva isto prati Sektor, brine o inspeksijskim poslovima u području zaštite kulturnih dobara i druge upravne i stručne poslove. Konzervatorski odjel obavlja stručne i upravne poslove, a odnose se na evidentiranje, dokumentiranje, istraživanje, promicanje i proučavanje kulturnih dobara, utvrđivanja uvjeta korištenja kulturnih dobara, primjenu mjere zaštite kulturnih dobara te provodi nadzor prometa i obavlja stručni nadzor itd. Sektor za zaštitu kulturne baštine evidentira i promovira kulturnu baštinu, promiče kulturnu baštinu, nadzire financijska stanja,

nadzire promet kulturnih dobara, također uvoz i izvoz kulturnih dobara koji su zaštićeni i druge upravne i stručne poslove.

2.1. MATERIJALNA KULTURNA BAŠTINA

Materijalnu baštinu dijelimo na pokretnu i nepokretnu kulturnu baštinu. U pokretnu baštinu spadaju razni predmeti koji su spojeni s ljudskom kulturom (kipovi, slike, umjetnost općenito) i predmeti primijenjene umjetnosti te obrta (posuđe, novac, knjige...), dok u nepokretnu baštinu spadaju brojne građevine, arheološka nalazišta i srednjovjekovne jezgre gradova. (Ištuk, 2016.)

Materijalna kulturna baština je, ističe Ilić (2018) nerijetko oštećena, može lako propasti i vrlo je delikatna upravo radi loših održavanja, rata, starijih spomenika i slično. Na popisu Hrvatske materijalne baštine pod zaštitom UNESCO-a nalazi se 7 područja koji su uvršteni kao kulturna baština, a to su Dioklecijanova palača u Splitu, Stari grad Dubrovnik, Eufrazijeva bazilika u Poreču, stara jezgra grada Trogira, Starogradsko polje na Hvaru, stećci i katedrala sv. Jakova u Šibeniku.

Dioklecijanova palača u Splitu koja potječe iz srednjeg vijeka i sam koncept Dioklecijanove palače je na UNESCO-voj listi od 1979. godine kao i Stari grad Dubrovnik koji se na UNESCO listu Svjetske baštine također upisao 1979. godine. Nastao je između 598. i 615. godine. Stišćak (2015) napominje da je Dubrovnik središte svih zbivanja i da se svi važniji događaji dešavaju upravo u Starom gradu od Maškara do plaže Banje. Sami centar Dubrovnika je najljepše mjesto u gradu gdje se nalazi sve što je potrebno, kako za život, tako i za istraživanje Dubrovnika koji je poznat po višebrojn timeristima tijekom cijele godine. 1979. godine na UNESCO-voj listi upisani su Eufrazijeva bazilika u Poreču i stara jezgra grada Trogira. Istria Culture (2015) piše kako Eufrazijeva bazilika spada u najpoznatije spomenike, a izgled kakav danas ima, dobila je već u 6. stoljeću. To je najbolje očuvani spomenik okružen mozaicima koji mu daju poseban izgled. Isto tako, stara jezgra grada Trogira obiluje mnogim arhitektonskim ljepotama kao npr. romaničkim crkvama, a djelomice je ograđena zidinama. Godinama nakon njih, na UNESCO-v popis Svjetske kulturne baštine pridružuje se Starogradsko polje na Hvaru 2008. godine. To je kulturni krajolik koji je zaštićen i sačuvan do dana današnjeg. Mičić (2012) napominje da je to najplodnije polje na Jadranu, a izgled je sačuvan sve do danas i osim toga, klima je iznimno ugodna te ima dovoljno pitke vode, dok su stećci srednjovjekovni nadgrobni spomenici koji su uvršteni na

UNESCO listu Svjetske baštine od 2016. godine. 2000. godine na UNESCO listu uvrštena je katedrala sv. Jakova u Šibeniku, spomenik jedinstvene sakralne arhitekture čijem se izgledu dive ljudi širom svijeta.

Na popisu Hrvatske materijalne baštine pod zaštitom UNESCO-a nalazi se jedno područje koje je uvršteno kao prirodna baština. U prirodnu baštinu spada Nacionalni park Plitvička jezera i prema UNESCO Svjetskoj baštini, prvo je područje u RH uvršteno na popis radi prirodnih ljepota. Jedan je od najljepših nacionalnih parkova u RH, gdje se toplo u jednu sadržajnu cjelinu spajaju jezera, vrtovi i slapovi koji tvore oku ugodan prizor i najveće bogatstvo države. Nacionalnim parkom je proglašen davne 1949. godine i jedan je od najstarijih nacionalnih parkova u Hrvatskoj.

2.2. NEMATERIJALNA KULTURNA BAŠTINA

U nematerijalnu kulturnu baštinu spadaju prakse, vjerovanja, tradicija, izrazi, običaji, instrumenti i slično. Ogleda se u znanjima kao i vještinama, glazbi, plesu te se upravo radi toga upotrebljava naziv i „živa baština“. Nematerijalna kulturna baština donosi niz vještina i starješina koji se trebaju čuvati kako bi bili tu i u budućnosti, prenosi se s koljena na koljeno i obnavlja je, kao i što čuva, sama zajednica i cjelokupno društvo. Vuković (2011) naglašava da se 2004. osniva Odsjek za nematerijalna kulturna dobra u upravi za zaštitu kulturne baštine. Odsjek izvršava određene zadaće a neke od njih su izrada programa i smjernica za zaštitu nematerijalnih kulturnih dobara.

Briga o nematerijalnoj kulturnoj baštini je od iznimne važnosti i jedan je od bitnijih čimbenika za očuvanje kulturnog identiteta. Kulturni identitet označava pripadnost grupe ili pojedinca određenoj kulturi te se osniva na njoj samoj. Prema Herenčić (2019) identitet je svojstvo grupe ljudi ili jedne osobe, ali u tome se ogleda koliko je netko poseban. Neki od mnoštva identiteta su nacionalni, etnički, osobni, jezični i kulturni. Kulturni identitet stvaraju oblici materijalne i nematerijalne baštine i on izražava posebnost određene kulture. UNESCO pridonosi nematerijalnoj kulturnoj baštini na sve načine zadnjih 20 godina, također je i promiče.

Nematerijalnu baštinu valja promovirati, promicati i njegovati. Na popisu hrvatske nematerijalne baštine na UNESCO-vim listama našli su se klapsko pjevanje, čipkarstvo u Hrvatskoj, ojkanje, Sinjska alka, bećarac itd. Klapsko pjevanje je pjevanje bez pratnje instrumenata, a na UNESCO-voj listi Svjetske nematerijalne baštine javlja se 2012. godine. Nešto ranije na UNESCO-vu listu Svjetske nematerijalne baštine upisano je čipkarstvo u

Hrvatskoj, 2009. godine. Čipkarstvo je sam proces izrade čipke, odnosno vještina. Godinu nakon, na UNESCO-vu listu upisano je ožkanje, 2010. godine i u Hrvatskoj, smatra se najstarijom vrstom pjevanja. Sinjska alka se na UNESCO-vu listu također upisala 2010. godine. To je viteška igra koja se održava prve nedjelje u osmom mjesecu svake godine. Grad Sinj napominje da je simbol za vjeru, čast i poštenje upravo alka koja ujedinjuje prošle i buduće događaje, ali i običaje. Alkari jašu na konjima koji su ukrašeni u starinskom stilu i gađaju u alku. Alkar s najvećim brojem punata odnosi pobjedu i postaje slavodobitnikom. Trče se u čast pobjede nad turskim osvajačima koji su imali vojsku od 60 000 vojnika. Godinu nakon, na popisu hrvatske nematerijalne baštine na UNESCO-voj listi našao se i bećarac koji je zapravo oblik narodne pjesme.

3. VRSTE KULTURNE BAŠTINE

Vrste kulturne baštine su:

1. Pokretna
2. Nepokretna
3. Arheološka
4. Nematerijalna

1. Pokretna kulturna baština je kulturno dobro od velikog značaja te se pokretnim kulturnim dobrom smatraju starine za koje je potrebna briga, njega, očuvanje i promocija i to su pokretne stvari. Pokretno kulturno dobro uključuje zapise, dokumente, knjige, crkvene inventare i predmete, arhivsku građu itd.

2. Nepokretnu kulturnu baštinu čine također kulturna dobra koja su od velikih značaja (arheologija, umjetnost, povijest, antropologija i drugi.), ali su nepokretne stvari. To su građevine, krajolici, kulturne cjeline, gradovi, sela, parkovi, spomenici...

Kao što je već spomenuto, građevine su sklone propadanjima zbog svoje starosti, elementarnih nepogoda i sve lakše propadaju, a srednjovjekovni stari gradovi su najviše ugroženi.

3. Arheološka kulturna baština „sadrži“ bogata arheološka nalazišta kao što su podvodno, revizijsko i probno iskopavanje, sustavno i zaštitno iskopavanje te konzervatorske studije. Mnogo dijelova Hrvatske obiluje arheološkom kulturnom baštinom koju je vrijedno istražiti i, kao i sve, očuvati.

4. Nematerijalna kulturna baština obuhvaća prakse, vjerovanja, izraze, znanja, vještine i predmete te se njeno očuvanje provodi sustavno i s ciljem da je što veći broj ljudi promovira i da se sektori što više uključuju u svakodnevne aktivnosti.

4. HRVATSKA KULTURNA BAŠTINA

Govoreći općenito o Hrvatskoj kulturnoj baštini može se reći da je kulturna djelatnost pratila od najranijih vremena do danas velike povijesne trenutke koji su se odvijali na tlu Hrvatske. Od 1972. godine kada je usvojena Konvencija o Svjetskoj baštini na popis je upisano 1073 dobara (832 kulturnih, 206 prirodnih i 35 mješovitih dobara). Hrvatska kulturna baština je vrlo bogata i privlači svoje posjetitelje, odnosno i strane i domaće turiste te ćemo se posebno osvrnuti na grad Split.

4.1. GRAD SPLIT

Grad Split, jedan od najljepših hrvatskih gradova, broji oko 180 000 stanovnika prema Popisu stanovništva iz 2011. godine. Raznolika je i dobro očuvana kulturna baština ovoga grada, a među najbolje očuvanim građevinama spada Dioklecijanova palača koja je spomenuta ranije te je na popisu Hrvatske materijalne baštine pod zaštitom UNESCO-a.

Dioklecijanova palača u Splitu, koju je izgradio car Dioklecijan, svrstava se pod materijalnu kulturnu baštinu i potječe iz srednjeg vijeka. Palača je podijeljena na dva djela: sjeverni (za poslogu, skladišta, vojsku...) i južni (za carsku obitelj). U palaču se ulazilo na 4 ulaza, odnosno imala je ulaze na strane svijeta:

Sjeverna vrata (porta aurea, zlatna)

Južna vrata (porta aenea, brončana)

Istočna vrata (porta argentea, srebrena)

Zapadna vrata (porta ferrea, željezna).

U samom kompleksu Dioklecijanove palače se nalazi katedrala sv. Dujma i to je najstarija katedrala na svijetu koja je posvećena Djevici Mariji. O katedrali Marasović (2010) piše da je sv. Dujam i u današnje vrijeme ostao naslovnik prvostolnice s dva oltara, ali da je srednji posvećen sv. Mariji. Sagrađena je u 4. stoljeću i ima vrlo zanimljiv izgled te je to glavno turističko središte kako radi ljepote i zidina, tako i radi molitve. Interesantno je kako katedrala iznutra ima okrugli oblik s prekrasnim oltarima, a također se nalazi i mauzolej rimskog cara. Osim toga, važno je napomenuti i zvonik katedrale koji se gradio oko 3 stoljeća, a sužava se prema vrhu te je graditeljstvo gotičko i romaničko, ali se savršeno kombiniraju.

Još jedna zapanjujuća arhitektura je svakako Splitski peristol, odnosno trg kojeg sačinjava peristol Dioklecijanove palače. Peristol Dioklecijanove palače služio je za sam pristup mauzoleju, carevu stanu i hramovima te je usklađivao nejednake visine južne četvrtine

i sjeverne polovine palače. Na Peristilu su uočljivi i stupovi između kojih stoje ograde, a stupovi su bogato ukrašeni i to je jedna od najljepših kasnoantičkih arhitekturi ikada viđena. (Pavlović, 2011.)

Slika 1 Dioklecijanova palača
Preuzeto sa: <https://sites.google.com/site/dioklecijanovapalaca/> (23-09-2021.)

Zaštićeno kulturno dobro grada Splita je i kulturni krajolik poluotoka Marjana kojeg su, navodi Marjan park-šuma, u prošlosti Splićani štitili od uništavanja. Oko 1219. godine javlja se i Zaštita zelenila na Marjanu kojom se zabranjuje ulazak u Marjan i sprječavalo se njegovo opustošenje. U Registru kulturnih dobara piše da sam prostor poluotoka obiluje brojnim ljepotama, od šume, krajolika, vidikovca, šetnice, stubišta i crkvice. Neke od crkvice u sklopu poluotoka Marjana koje su nepokretna kulturna dobra:

Crkva sv. Nikole (Turistička zajednica grada Splita navodi kako su o Crkvi brinuli najprije benediktinci, zatim pustinjaci, i danas društvo Marjan. Crkva je renovirana 1990. godine, a sagradili su je Splićanin Rako i njegova žena Elizabeta 1219. godine).

Crkva sv. Jure (jednobrodna Crkva koja se prvi put spominje 1275. godine., četvrtastog je oblika te je široka 5 metara, a duga 8 metara).

Crkva Gospe od sedam žalosti (također jednobrodna Crkva iz 1362. godine. Unutrašnjost Crkve, koja je rad Jurja Dalmatinca, ističe reljef Majke koja u svojim rukama drži mrtvo tijelo Isusa Krista).

Slika 2 Kulturni krajolik poluotoka Marjana

Preuzeto sa: <https://cronika.hr/2020/01/spasimo-marjan-pluca-naseg-splita-porucuju-iz-hsp-a-sdz/> (26-09-2021.)

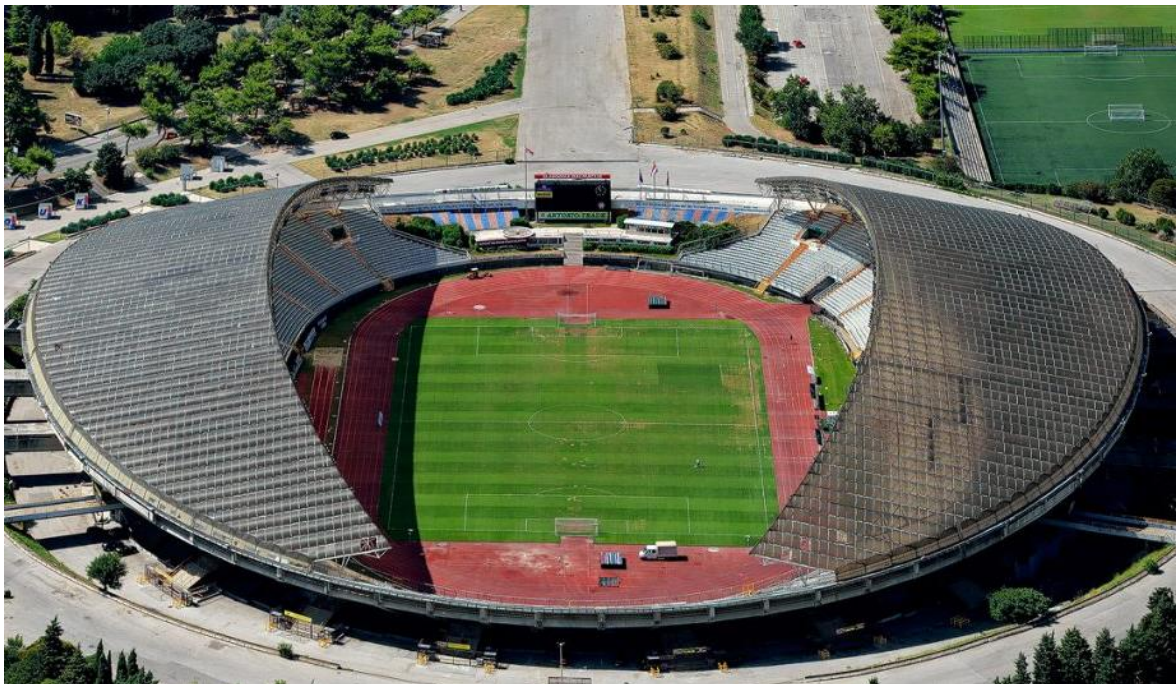
U Registru kulturnih dobara nalazi se društvena igra picigin, koja je nastala u Splitu i igra se na pješčanoj, plitkoj plaži radi lakoće kretanja, a opet na dovoljnoj dubini da se ublaži pad. Spada u nematerijalnu baštinu te nije važan broj sudionika, igra velik broj ljudi i nije bitna dob. Igra se tako da se igrači dobacuju malom lopticom i loptica treba ostati što duže u zraku, odnosno cilj je da ne padne tako brzo. Za popularnu igru picigin, u Splitu je najbolja plaža Bačvice.

Slika 3 Igra picigin

Preuzeto sa: <https://radio.hrt.hr/clanak/dani-picigina-2019-na-bacvicama/208728/> (28-09-2021.)

Kulturno dobro grada Splita je Gradski stadion Poljud i sagrađen je 1979. godine, a projektirao ga je arhitekt Boris Magaš. Vranjčić (2016) navodi kako je riječki arhitekt Magaš dobio niz priznanja za projekt „Poljudske ljepotice“. To je stadion splitskog nogometnog kluba Hajduka te je smješten u okruženju prirode na sjeverozapadu. Ima 630 reflektora i jedan je od najosvjetljenijih stadiona na svijetu, a kapacitet sjedećih mjesta je 35 000. Kada se stadion gleda iz zraka, onda ima oblik kruga, a iz središnje osi nalik je rastvorenoj školjki.

Slika 4 Gradski stadion Poljud

Preuzeto sa: <https://morski.hr/2019/09/12/poljudska-ljepotica-slavi-40-rodendan/> (06-09-2021.)

5. REGISTAR KULTURNIH DOBARA REPUBLIKE HRVATSKE

Javna knjiga pod vodstvom Ministarstva kulture i medija je upravo Registar kulturnih dobara u koji se upisuju kulturna dobra. Registar pobliže opisuje kulturna dobra Republike Hrvatske, a obnavlja se svaki dan zbog raznih promjena kao što su npr. brisanje iz Registra i utvrđivanje svojstva kulturnog dobra. Hapadžić (2016) piše da se Registar kulturnih dobara sastoji od Liste zaštićenih kulturnih dobara, Liste kulturnih dobara nacionalnog značaja i Liste preventivno zaštićenih kulturnih dobara. Kako navodi Ministarstvo kulture i medija, rezultate za nematerijalna i nepokretna kulturna dobra opisuje Web Registar kulturnih dobara čije ćemo primjere navesti, dok je podatke o pokretnim kulturnim dobrima potrebno zatražiti preko e-mail adrese Ministarstva kulture i medija koja se može pronaći na njihovoj internetskoj stranici. Primjeri su odabrani na temelju smještaja kulturnog dobra, odnosno županije i samog grada Splita te će se na temelju primjera utvrditi što se točno upisuje u Registar kulturnih dobara.

Primjer 1 – Dioklecijanov vodovod

Opći podatci

Naziv dobra:	Dioklecijanov vodovod
Naziv dobra (eng):	
Lista i registarski broj:	Arheologija, Z-6026
Pravni status:	Zaštićeno kulturno dobro
Vrsta:	Arheologija
Klasifikacija:	kopnena arheološka zona/nalazište
Datacija:	3 st. n.e. - 4 st. n.e.
Autor:	
UNESCO:	

Smještaj kulturnog dobra

Županija:	Splitsko-dalmatinska županija
Grad/općina:	SPLIT
Adresa:	Split

Nadležni konzervatorski odjel

Naziv KO:	Konzervatorski odjel u Splitu za područje Splitsko-dalmatinske županije
Adresa KO:	Porinova 2
Telefon:	021 305 400
e-mail:	radoslav.buzancic@min-kulture.hr

Opis

Dioklecijanov vodovod gravitacijski je kanal, dug 9 kilometara, koji se proteže od izvora rijeke Jadro u Solinu do Dioklecijanove palače u Splitu. Građen je istovremeno s Palačom ili ubrzo nakon nje, krajem 3. i početkom 4. stoljeća, te je jedan od najreprezentativnijih i najbolje sačuvanih kasnoantičkih vodovoda. Koristio je slobodan pad s 33 m visokog izvora rijeke Jadro, te kroz usjeke, tunele, nadzemno preko lukova ili ukopavanjem gravitacijskog kanala u prirodnu stijenu donosio vodu za potrebe Palače. Profil dovodnog kanala iznosi u prosjeku 0,70 x 1,60 m, ovisno o području kojim je bio trasiran, a nagib kanala varira od 0,78% do 0,65% u prednjem dijelu proticanja, do lukova na predjelu Karabaši i Bilice, zatim iznosi 2,38% na Mostinama, 2,25% u tunelu na Ravnim njivama, 0,9% i 0,88% je nagib u Kopilici do završnih 1,18% kojim dolazi do vodospremišta u gradu. Dioklecijanov vodovod je davao 13 m³ vode na sekundu što znači 1,100 000 m³ na dan, što je bilo i više nego dovoljno za potrebe stanovnika Palače, te je po kapacitetu bio najsnažniji na području rimske provincije Dalmacije. Temeljita obnova rimskog vodovoda te vraćanje u funkciju provedena je 1878-1879, za austrijske vladavine u Dalmaciji.

Opis (eng)

Podatci na datum: 15.09.2021.

Podatci nisu službeni i mogu se koristiti isključivo u informativne svrhe.

U Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske nalazi se i Dioklecijanov vodovod u Splitu. Na primjeru Dioklecijanovog vodovoda prikazat će se način na koji su objekti kulturne baštine opisani u Registru. Elementi opisa koji se uz svaki objekt unose jesu: opći podatci, smještaj kulturnog dobra, nadležni i konzervatorski odjel te opis kulturnog dobra.

U općim podacima naveden je naziv dobra koji je Dioklecijanov vodovod, a lista na koju je kulturno dobro upisano je arheologija te je još naveden i registarski broj kulturnog

dobra. Na primjeru vidimo da je Dioklecijanov vodovod zaštićeno kulturno dobro, a arheologija je vrsta kulturnog dobra. Napomenuta je klasifikacija kulturnog dobra koja je kopnena arheološka zona kao i vrijeme nastanka kulturnog dobra. Polja „autor“ i „UNESCO“ su prazni jer ne postoji autor te nije na UNESCO listi. Nadalje, element opisa je smještaj kulturnog dobra, županija je Splitsko – Dalmatinska (podatak o županiji u kojoj se kulturno dobro nalazi) te se još dodatno unosi grad i adresa u kojem je kulturno dobro smješteno, u ovom slučaju je to Split. Uz to, u Registar se unosi podatak o tome koji je Konzervatorski odjel nadležan za evidenciju i zaštitu opisivanog kulturnog dobra, uz sve pripadajuće podatke o Konzervatorskom odjelu (adresa, telefon i e-mail). Na samom kraju nalazi se opis kulturnog dobra koji ga pobliže objašnjava i daje bitne informacije.

U Registar se upisuje i nematerijalna kulturna baština pa ovdje donosimo i primjer opisa takve vrste baštine u Registru (Primjer 2).

Primjer 2 – Splitski govor (splitska čakavština)

Opći podatci

Naziv dobra:	Splitski govor (splitska čakavština)
<i>Naziv dobra (eng):</i>	
Lista i registarski broj:	Nematerijalna, Z-5902
Pravni status:	Zaštićeno kulturno dobro
Vrsta:	Nematerijalna
Klasifikacija:	usmena predaja, izričaji i govori
Datacija:	
Autor:	
UNESCO:	

Smještaj kulturnog dobra

Županija:	Splitsko-dalmatinska županija
Grad/općina:	SPLIT
Adresa:	Split

Nadležni konzervatorski odjel

Naziv KO:	Konzervatorski odjel u Splitu za područje Splitsko-dalmatinske županije
Adresa KO:	Porinova 2
Telefon:	021 305 400
e-mail:	radoslav.buzancic@min-kulture.hr

Opis

Splitski govor (splitska čakavština) pripada južnočakavskom, odnosno ikavskom dijalektu čakavskoga narječja. Zemljopisno je područje ikavskog dijalekta svedeno u njegovu kopnenome dijelu na uzak i isprekidan pojas uz more. Južnočakavski – ikavski se dijalekt proteže od Petričana do Zadra te od Biograda do Vodica, a u sjevernoj Dalmaciji od Primoštena do Rogoznice, preko Trogira, Kaštela, Splita sve do Poljica.

Gradski su govori, pa tako i splitski, više predmet sociolingvističkih nego dijalektoloških istraživanja jer oni su izloženi različitim utjecajima.

Nositelji splitskog čakavskog govora danas jesu stanovnici grada Splita, „fetivi“ Splitsani, Splićani „od kolina“.

Jezik se mijenja i dosadašnje opise splitskog govora valja nastaviti istraživati te nadopunjavati novijim istraživanjima. Najveći i najbolji psiholog i portretist mentaliteta Splićana je kroničar Splita Miljenko Smoje.

Radi aktivnosti na očuvanju i promociji splitskog govora osnovana je Udruga za očuvanje baštine splitske čakavštine „Marko Uvodić Splićanin“. Cilj Udruge je educirati djecu po školama, osnovati izdavačku kuću za tiskanje mjesečnog dječjeg lista na čakavskom koji bi bio dostupan osnovnim školama, profesorima i ostalim građanima, ljubiteljima splitskog govora.

Opis (eng)

U ovom slučaju, naziv dobra je splitski govor ili splitska čakavština, lista na koju je kulturno dobro upisano je nematerijalna uz registarski broj dobra (Z-5902). Također je zaštićeno kulturno dobro i vrsta kulturnog dobra je nematerijalna. Što se tiče klasifikacije, to je usmena predaja, izričaji i govori. Datacija je ostavljena prazna, a također su prazna polja što se tiče autora (ne postoji autor) i UNESCO (ne nalazi se na UNESCO listi). Kao i u prethodnom primjeru, smještaj kulturnog dobra je u Splitsko-Dalmatinskoj županiji, tj. u gradu Splitu. Konzervatorski odjel nadležan za evidenciju i zaštitu opisivanog kulturnog dobra je Konzervatorski odjel u Splitu te se nalaze podaci o Konzervatorskom odjelu, odnosno adresa, telefon i e-mail, a na kraju se nalazi detaljniji opis kulturnog dobra.

Ako zbog nekih razloga kulturno dobro izgubi svojstva radi kojih je ono zaštićeno, donosi se rješenje o prestanku svojstva kulturnog dobra kojeg donosi Ministarstvo te će se na temelju toga kulturno dobro izbrisati iz Registra. Registar kulturnih dobara opširnije opisuje kulturna dobra i navodi razne informacije i podatke koji su navedeni u primjerima, a svakodnevno se uređuju.

6. ISTRAŽIVANJE

6.1. CILJ ISTRAŽIVANJA

Cilj istraživanja je istražiti načine evidencije i zaštite kulturne baštine koju provodi Ministarstvo kulture RH te proširiti spoznaje o radu Konzervatorskog odjela. Također, istraživanjem se željelo utvrditi na koji način se kulturna dobra upisuju u Registar kulturnih dobara.

6.2. METODA ISTRAŽIVANJA

Metodu istraživanja čini intervju s predstavnikom Konzervatorskog odjela Ministarstva kulture i medija RH u Splitu. Metodom intervjua nastojali su se utvrditi oblici zaštite i evidencije kulturnih dobara te kako ih provodi Konzervatorski odjel kao i znanja koja su potrebna zaposlenicima Konzervatorskog odjela.

6.3. ISTRAŽIVAČKA PITANJA

1. Na koji način se evidentira kulturna baština u Hrvatskoj?
2. Kako se štiti kulturna baština u Hrvatskoj?
3. Kako se evidentira kulturna baština grada Splita?
4. Na koji način se štiti kulturna baština grada Splita?

6.4. RASPRAVA

Istraživanje za ovaj rad, osim dostupnom, navedenom pisanom literaturom, provedeno je i strukturiranim intervjuom s dr. sc. Sandi Bulimbašić, višom stručnom savjetnicom pri Ministarstvu kulture i medija RH, koja je ujedno i konzervatorica za nepokretna kulturna dobra.

Kulturna baština u Republici Hrvatskoj vrlo je bogata, a ona osim što predstavlja povijesno-kulturnu baštinu, u velikoj mjeri određuje i povijesni identitet i kulturološki razvoj. Kultura je jedna od glavnih poveznica naroda s njegovom prošlošću, povijesnim kretanjima, a samim time i identitetom naroda ili lokalnog stanovništva, stoga je očuvanje kulturne baštine i kulturnih dobara, kao fizičkog prisustva prošlosti, od ključne važnosti i za očuvanje povijesnog identiteta naroda. Iz tog razloga potrebno je poduzeti propisane radnje evidencije,

očuvanja i zaštite kulturne baštine, kako na nacionalnoj tako i na lokalnoj razini. Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske je javno dostupan dokument koji sadrži podatke kulturnih dobara, a vodi ga Ministarstvo kulture i medija. Registar se sastoji od tri liste:

Liste zaštićenih kulturnih dobara,

Liste kulturnih dobara nacionalnog značenja i

Liste preventivno zaštićenih dobara

Sam oblik, sadržaj, te način vođenja Registra propisan je *Pravilnikom o obliku, sadržaju i načinu vođenja Registra kulturnih dobara Republike Hrvatske*.

Konzervatorski odjeli organizirani su lokalno, a zadaća im je skrb o kulturnoj baštini koja se štiti upisom u Registar kulturnih dobara RH. Kako navodi Bulimbašić, konzervatori izrađuju konzervatorske studije važne i za prostorno planiranje, te provode propisane mjere u postupku konzerviranja koji uključuju mjere zaštite i restauracije. Ako kulturno dobro izgubi svojstva zbog kojih je pokrenut i izvršen postupak zaštite, Ministarstvo donosi rješenje o prestanku svojstva kulturnoga dobra, te se na temelju navedenog rješenja kulturno dobro briše iz Registra. Uz prethodno mišljenje Hrvatskog vijeća za kulturna dobra, Ministarstvo donosi i rješenje o prestanku svojstva kulturnog dobra. Konzervatorski odjel identificira nezaštićena kulturna dobra koja se nalaze u prostoru njegove nadležnosti valorizacijom znanja konzervatora, koji se konstantno moraju usavršavati kako bi adekvatno obavljali svoju odgovornu zadaću. U trenutku kada je identificirano kulturno dobro, vlasnik je dužan postupati u skladu sa svim propisanim mjerama zaštite koje se moraju provesti u propisanom roku, u skladu sa Zakonom o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i pravilnicima. Korak koji je također, ovisno o značaju kulturnog dobra nužno provesti, jest i informiranje nadležnih inspekcijskih službi Ministarstva kulture i medija, ali i Ministarstva prostornog uređenja. Naime, gradovi i općine imaju propisane planove urbanog razvoja i gradnje na lokalitetima koje je potrebno korigirati te je potrebno izdati lokacijsku dozvolu, a vlasnik lokaliteta dužan je postupati u skladu sa Zakonom te nerijetko ustupiti lokalitet za daljnja istraživanja ako Ministarstvo zaključi kako se radi o relevantnom nalazištu. Stoga, ako se prilikom navedenih radnji otkrije lokalitet koji bi mogao biti karakteriziran kao kulturno dobro, nužno ga je zaštititi.

Registriranu kulturnu baštinu potrebno je redovito kontrolirati te ažurirati podatke, budući da se kroz godine odvijaju i određene promjene. Registar sadrži aktivan sadržaj koji se svakodnevno mijenja i nadopunjuje, a ovisno o novim postupcima utvrđivanja svojstva kulturnog dobra, reviziju rješenja o zaštiti kulturnih dobara, brisanja iz Registra radi gubitka svojstva te promjene ostalih važnih podataka o dobrima.

Kulturno dobro može biti lokalnog, regionalnog, nacionalnog ili svjetskog (UNESCO) značaja. Prijedlog nivoa zaštite i same registracije kulturnog dobra, daje nadležni konzervatorski odjel. O samom prijedlogu odlučuje povjerenstvo Ministarstva kulture i medija koje donosi odluku o proglašenju kulturnog dobra. Mjere zaštite nad kulturnim dobrom se provode ovisno o potrebi i stanju samog spomenika, te se utvrđuje je li potrebna rekonstrukcija dobra ili restauracija. Registar nepokretnih kulturnih dobara i nematerijalne baštine, dostupan je u otvorenom pristupu, te je dostupan svakome. Registar, osim općih podataka i podataka o smještaju kulturnog dobra kao i konzervatorskom odjelu, sadrži i detaljan opis kulturnog dobra. Registar pokretnih kulturnih dobara je zbog sigurnosnih razloga nedostupan, te pristup široj javnosti nije omogućen. Kako bi Hrvatska kulturna baština bila uvrštena na UNESCO-ov popis kulturne baštine, Konzervatorski odjeli sa suradničkim timom pripremaju potrebnu dokumentaciju za upis na UNESCO-vu listu svjetske baštine. Na području grada Splita zaštićeno je oko 200 pojedinačno zaštićenih nepokretnih kulturnih dobara a zaštićene su i cjeline kulturno-povijesne cjeline Splita, kulturno-povijesna cjelina Meje, kulturno-povijesna cjelina priobalnog pojasa gradskog predjela Bačvice i kulturni krajolik poluotoka Marjan. S obzirom na to da je postupak valorizacije, istraživanja i registracije kulturnih dobara trajan proces, u tijeku su i postupci registracije objekata kulturne baštine grada Splita. Zaštita je osigurana svim nepokretnim kulturnim dobrima koja se nalaze unutar zone zaštite Splita. Kao jedan od razloga malenog broja registriranih kulturnih dobara u Splitu, Bulimbašić navodi mali broj zaposlenih konzervatora u Odjelima te porast opsega poslova i birokratizacija službe zaštite, ali i aktualna politika. Kao otegotnu okolnost pri zaštiti dobra, Bulimbašić navodi vlasnike nekretnina. Naime, iako je zakonom jasno decidirano postupanje i obveze vlasnika nad dobrom, vlasnici imaju pravo žalbe što može odužiti proces, što predstavlja i jedan od najčešćih problema pri zaštiti kulturne baštine. Još jedan od problema koje navodi Bulimbašić su financije. No, za ovaj problem, srećom, postoji rješenje u vidu prijava na natječaje i provedbu projekata financiranih iz EU fondova. Bulimbašić kao dodatne probleme u procesu zaštite kulturnih dobara navodi i izostanak suradnje s lokalnim i crkvenim vlastima. Nedostatak stručnog, educiranog, iskusnog i obrazovanog kadra u konzervatorskoj profesiji, još je jedan problem s kojim je potrebno suočiti se, jer za obavljanje konzervatorskog posla potrebna je visoka stručnost i dodatna znanja.

Nastavno na navedeno istraživanje za ovaj rad, koji se sastoji od analize literature te provedenog intervjua, dati su odgovori na postavljena istraživačka pitanja:

1. Na koji način se evidentira kulturna baština u Hrvatskoj?
2. Kako se štiti kulturna baština u Hrvatskoj?
3. Kako se evidentira kulturna baština grada Splita?
4. Na koji način se štiti kulturna baština grada Splita?

Na temelju istraživanja može se zaključiti kako je za kulturnu baštinu Republike Hrvatske odgovorno Ministarstvo kulture i medija RH. Kulturna baština RH evidentira se upisom u Registar kulturnih dobara, sukladno relevantnom Zakonu i Pravilniku, odnosno upisom u javnu knjigu kulturnih dobara koja se svakodnevno ažurira radi točnosti informacija. Konzervatorski odjel Ministarstva, koji djeluje i po ispostavama, a među kojima je ispostava za grad Split, također je zadužen i za identifikaciju nezaštićenog kulturnog dobra koje se nalazi u domeni njegove nadležnosti, a valorizira se znanjem konzervatora koji ima zadatak prepoznati, vrednovati i dokumentirati eksponate kulturne baštine. O prijedlogu odlučuje posebno povjerenstvo Ministarstva kulture i medija koje donosi odluku o proglašenju kulturnog dobra. Također propisuju mjere zaštite te sam način konzervacije uz provođenje konzervatorskog nadzora. Dakle, upravo su konzervatorski odjeli Ministarstva kulture zaduženi za skrb i brigu o materijalnoj, nematerijalnoj i pokretnoj kulturnoj baštini te istu štite upisom u Registar kulturnih dobara RH. Za zaštitu nematerijalne kulturne baštine brine i odsjek za nematerijalna kulturna dobra koji izrađuje smjernice i programe za zaštitu kulturnih dobara, a važno je spomenuti i Upravu za zaštitu i očuvanje kulturne baštine Ministarstva kulture Republike Hrvatske. Konzervatorski odjeli Ministarstva također pridonose uvrštenju baštine na UNESCO-vu listu zaštićene svjetske baštine. UNESCO-va lista na koju je uvršten i dio Hrvatske kulturne baštine, vrlo je važna, te može služiti na ponos cijeloj naciji što upravo naša mala zemlja posjeduje tako vrijednu kulturnu baštinu poput stare jezgre svjetski poznatog Dubrovnika i Dioklecijanovu palaču, uz svjetski poznatu prirodnu baštinu, Plitvička jezera. Zaštita i obnavljanje baštine s UNESCO-ve liste pripisuje se organizaciji UNESCO-a, i to prema posebno definiranim pravilima. Jednako tako, UNESCO zahtjeva pridržavanja strogih pravila koje kulturna baština uvrštena na tu listu mora zadovoljiti. Hrvatskom javnosti je snažno odjeknulo upozorenje UNESCO-a kada je plasirana informacija o mogućnosti uklanjanja Dubrovnika s liste svjetske kulturne baštine, zbog nekontroliranih aktivnosti koje uključuju i preveliki broj posjetitelja istovremeno, te najave gradnje elitnog resorta na Srđu. Grad Split ima određen broj kulturnih dobara koji su upisani u Registar kulturnih dobara RH. Kao što je napomenuto, lokalni konzervatorski odjeli štite kulturnu baštinu na način da se upisuje u Registar kulturnih dobara RH.

Kulturna dobra, kao što je u radu i ranije navedeno, obilježja su povijesnog i kulturnog identiteta naroda i nacije, te država kroz resorno ministarstvo, a ono pak kroz posebno osnovane službe i lokalne konzervatorske organizacije, ima za zadaću skrbiti o njima tako da nadzire i organizira detekciju, validaciju, konzervaciju i restauraciju kulturnog dobra.

7. ZAKLJUČAK

Tema ovog završnog rada je evidencija i zaštita kulturne baštine grada Splita, te briga o istoj. O zaštiti kulturne baštine dužno je brinuti društvo kao cjelina, no formalno pravne osnove za zaštitu kulturnog dobra imaju posebno specijalizirani konzervatorski i restauracijski odjeli Ministarstva kulture i medija, kao krovne kulturne pokroviteljske državne institucije. Registar nepokretnih kulturnih dobara i nematerijalne baštine, dostupan je svakome u otvorenom pristupu. Registar sadrži opće podatke o kulturnom dobru, podatke o smještaju kulturnog dobra i konzervatorskom odjelu, također sadrži i detaljan opis kulturnog dobra.

Kulturna dobra potrebno je sačuvati, prema potrebi restaurirati i konzervirati na adekvatan način, s obzirom na to da osim povijesne i umjetničke vrijednosti, kulturna su dobra dijelom identiteta i povijesti nacije, a prenose se s generacije na generaciju. Kulturna baština ostavlja utiske prošlosti o kojima se treba brinuti i u sadašnjosti kako bi se običaji sačuvali. U radu su na temelju istraživanja jasno definirani pojmovi materijalne i nematerijalne kulturne baštine, te su jasno diferencirani.

Ministarstvo kulture i medija obavlja izrazito važan posao u domeni evidencije i zaštite kulturnog dobra. Između ostalog to uključuje postupak valorizacije, istraživanja i registracije kulturnih dobara, te upis dobra u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske. Važno je napomenuti i kako se Registar svakodnevno ažurira. Za zaštitu nematerijalne kulturne baštine brine i Odsjek za nematerijalna kulturna dobra koji izrađuje smjernice i programe za zaštitu kulturnih dobara, a važno je spomenuti i Upravu za zaštitu i očuvanje kulturne baštine Ministarstva kulture Republike Hrvatske. Grad Split ima određen broj kulturnih dobara koji su upisani u Registar kulturnih dobara RH. Kao što je napomenuto, lokalni konzervatorski odjeli štite kulturnu baštinu na način da se upisuje u Registar kulturnih dobara RH. Materijalna i nematerijalna kulturna baština Republike Hrvatske, uvrštena je na UNESCO popis kulturne baštine, čime se svrstava na popis svjetske kulturne baštine. UNESCO lista Svjetske kulturne baštine sastoji se od kulturne, prirodne i nematerijalne baštine, koja uključuje običaje, hranu, tradiciju, napjeve, zanate i slično.

U empirijskom dijelu rada istražen je opis posla kao i zaduženja Konzervatorskog odjela. Naime, konzervatori obavljaju zahtjevan posao koji nije samo briga o kulturnom dobru, već i upis u Registar kulturnih dobara RH za koje su potrebna znanja i vještine koje uključuju posao konzervatora, poput dobrog poznavanja povijesti, arheologije, običaja, i drugo. Posao konzervatora jest i da izrađuju konzervatorske studije koje su ujedno važne i za prostorno planiranje, te provode propisane mjere u postupku konzerviranja koji uključuju

mjere zaštite i restauracije. Mjere zaštite nad kulturnim dobrom provode se ovisno o potrebi i stanju spomeničke baštine, te se u tom procesu utvrđuje je li potrebna rekonstrukcija dobra ili restauracija.

Na području grada Splita zaštićeno je približno 200 pojedinačno zaštićenih nepokretnih kulturnih dobara a zaštićene su i kulturno-povijesne cjeline Splita: kulturno-povijesna cjelina Meje, kulturno-povijesna cjelina priobalnog pojasa gradskog predjela Bačvice i kulturni krajolik poluotoka Marjan.

Republika Hrvatska može se dičiti svojom dugom poviješću, kroz koju su prošle mnoge kulture i narodi te ostavili svoj trag. Kulturna baština Republike Hrvatske vrlo je raznolika, te je baš kao i svaka, vrlo vrijedna. Kultura je odraz povijesti i identiteta naroda, te se kao takva mora očuvati i za buduće generacije.

8. LITERATURA

1. Eufrazijeva bazilika (2015)., preuzeto s: <https://www.istria-culture.com/eufrazijeva-bazilika-i4> (Datum pristupa: 12.9.)
2. Hapadžić, A. (2016). 'Ćiribirici i njihovo nematerijalno kulturno nasljeđe', Diplomski rad, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, citirano: 28.10.2021., <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:028169>
3. Herenčić, L. (2019). 'Kulturni identitet i kulturni turizam - valorizacija kulturne baštine Varaždina i Pule kroz kulturni turizam', Undergraduate thesis, University of Pula, accessed 22 October 2021, <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:821450>
4. Ištuk, M. (2016). 'Hrvatska materijalna baština pod zaštitom UNESCO-a u osnovnoškolskom obrazovanju', Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet, citirano: 22.10.2021., <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:276142>
5. Konvencija o svjetskoj baštini, preuzeto s: <https://mingor.gov.hr/o-ministarstvu-1065/djelokrug-4925/medjunarodna-suradnja/multilateralni-medjunarodni-sporazumi-1138/konvencija-o-svjetskoj-bastini/1153> (Datum pristupa: 3.10.2021.)
6. Kuščević, D. (2015). 'Kulturna baština - poticatelj dječjeg razvoja (likovni aspekt)', *Školski vjesnik*, 64(3), str. 479-491. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/151378> (Datum pristupa: 1.10.2021.)
7. Marasović, T. (2010). 'Splitska katedrala u ranome srednjem vijeku', *Archaeologia Adriatica*, 4.(1.), str. 177-201. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/73165> (Datum pristupa: 22.10.2021.)
8. Mičić, N. (2012) 'UNESCO i kulturna baština', diplomski rad, preddiplomski, Filozofski fakultet Osijek / Odsjek za informacijske znanosti, Osijek, preuzeto s: <https://www.bib.irb.hr/1143655> (Datum pristupa: 2.10.2021.) Mišetić, A. (1997). 'SOCIJALNE ZNAČAJKE RIVE U ŽIVOTU GRADA Primjer Splita', *Društvena istraživanja*, 6(1 (27)), str. 71-87. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/31718> (Datum pristupa: 16.9.2021.)
9. Pavlović, Đ. (2011). 'Antički Split', Diplomski rad, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, citirano: 18.10.2021., <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:226132>
10. Proleksis enciklopedija (2017)., preuzeto s: <https://proleksis.lzmk.hr/143474/> (Datum pristupa: 15.9.2021.)

11. Sinjska alka (2021)., preuzeto s: <https://www.sinj.hr/clanak/sinjska-alka/> (Datum pristupa: 12.9.2021.)
12. Stišćak, S. (2015). 'Turistički resursi Dubrovnika', Završni rad, Veleučilište u Karlovcu, citirano: 19.9.2021., <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:128:347228>
13. Šarlah, Lj. (2005). 'Skrb o kulturnoj baštini', *Diacovensia*, 13(1), str. 93-96. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/40154> (Datum pristupa: 20.9.2021.)
14. Šeparović Palada, M. (2007). "'Osnivamo muzej!": muzejsko-edukativni projekt uz obilježavanje Međunarodnog dana muzeja 2007.', *Informatica museologica*, 38(3-4), str. 180-183. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/134648> (Datum pristupa: 17.9.2021.)
15. Šošić, T.M. (2014). 'Pojam kulturne baštine – međunarodnopravni pogled', *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 51(4), str. 833-860. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/129107> (Datum pristupa: 2.10.2021.)
16. Vranjičić, D. (2016). 'Gradski stadion Poljud kao povijesna građevina : diplomski rad', Diplomski rad, Sveučilište u Splitu, Fakultet građevinarstva, arhitekture i geodezije, citirano: 22.10.2021., <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:123:406298>
17. Vuković, M. (2011). 'POGLED NA MEĐUODNOS BAŠTINE, KULTURE I IDENTITETA', *Arhivski vjesnik*, 54(1), str. 97-113. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/90530> (Datum pristupa: 22.10.2021.)

9. SUMMARY

RECORDS AND PROTECTION OF THE CULTURAL HERITAGE OF THE CITY OF SPLIT

This paper research and describes the forms of records and protection of cultural heritage of the city of Split conducted by the Conservation Department of the Ministry of Culture and Media of the Republic of Croatia. The theoretical part of the paper defines cultural heritage and types of cultural heritage, including material and non-material cultural heritage. In addition, the paper describes the purpose and manner of listing cultural heritage in the Register of Cultural heritage of the Republic of Croatia. Examples of protected cultural heritage in Croatia, especially in the city of Split, are described and cited in particular. The research conducted in this paper seeks to show the ways in which cultural heritage is protected and recorded in the Republic of Croatia, on the example of the records of cultural heritage of the city of Split. The research was conducted using the method of an interview, conducted online with a representative of the Conservation Department of the Ministry of culture and Media of the Republic of Croatia in Split.

Key words:

cultural heritage, protection of cultural heritage, records of cultural heritage, Republic of Croatia, city of Split

10. PRILOZI

Intervju je proveden sa dr. sc. Sandi Bulimbašić – višom stručnom savjetnicom, odnosno konzervatoricom za nepokretna kulturna dobra.

Pitanja i odgovori:

1. Možete li u nekoliko rečenica pojasniti ulogu i opisati djelatnost Konzervatorskog odjela MKM RH?

Konzervatorski odjeli Ministarstva kulture, svaki na svom geografskom području djelovanja, skrbe o kulturnoj baštini; materijalnoj, pokretnoj i nematerijalnoj na način da je evidentiraju, valoriziraju i štite upisom u Registar kulturnih dobara RH, propisuju mjere zaštite i način čuvanja/restauracije i konzervacije te provode konzervatorski nadzor nad istražnim i zaštitnim radovima. Nadalje, konzervatori izrađuju konzervatorske studije i podloge koje su važne u prostornom planiranju.

2. Na koji način konzervatorski odjel identificira nezaštićena kulturna dobra koja se nalaze u prostoru njegove nadležnosti?

Obilaskom terena i fotografiranjem, ali prvenstveno valorizacijom koja proizlazi iz znanja konzervatora (povjesničara umjetnosti, arhitekta, arheologa, etnologa), kontinuiranog stručnog usavršavanja i praćenja relevantne literature.

3. Koje postupke Konzervatorski odjel provodi u slučajevima kada identificira ugroženo kulturno dobro?

U slučaju kad je riječ o pojedinačno zaštićenom kulturnom dobru, pismeno propisuje vlasniku kulturnog dobra mjere zaštite određujući rok u kojem ih mora provesti, kako bi se stanje kulturnog dobra popravilo. Ponekad obavještava i inspeksijske službe Ministarstva kulture i Ministarstva prostornog uređenja, koje poduzimaju radnje iz svoje nadležnosti, djelujući u suradnji s konzervatorima. Još jedan način je, ako je riječ o kulturnom dobru od nacionalnog značaja, da Odjel zajedno s vlasnikom pripremi dokumentaciju i zatraži sredstva na natječaju Ministarstva kulture i medija za izradu dokumentacije ili za provođenje zaštitnih radova.

4. Koja znanja smatrate su potrebna kako bi se utvrdilo kulturno dobro?

Potrebna su stručna znanja usvojena studijem, ali i praktičnim radom na terenu, te pravna znanja i poznavanje Zakona o zaštiti kulturnih dobara.

5. Je li vam potrebna pomoć vanjskih suradnika u definiranju samog kulturnog dobra?

Ponekad je potrebna, posebice kad je riječ o kulturnim dobrima iz druge polovine 20. stoljeća, o kojima nema dovoljno relevantne literature.

6. Kontrolira li se redovito registrirana kulturna baština?

Da, svaki konzervator na terenu u okviru svoje nadležnosti. Svakih nekoliko godina, provodi se i službena revizija podataka upisanih u Registar i bilježe promjene (od birokratskih poput izmjene katastarskih čestica, vlasništva, do ažuriranja podataka o stanju spomenika, recentnoj obnovi i slično).

7. Koji je postupak registracije kulturnog dobra?

Odluku tj. prijedlog zaštite donosi nadležni konzervatorski odjel. Značaj svakog kulturnog dobra može biti nacionalni, regionalni ili lokalni, ali i svjetski (UNESCO-va lista). Odluka o proglašenju kulturnog dobra i upisu u Registar donosi se primarno temeljem valorizacije. O prijedlogu odlučuje posebno Povjerenstvo (pet članova) pri Ministarstvu kulture i medija koje na sjednicama (na kojima nadležni konzervator obrazlaže prijedlog) donosi odluku o proglašenju kulturnim dobrom. Služba za dokumentaciju i registar kulturnih dobara Ministarstva kulture i medija piše rješenje i šalje ga svim suvlasnicima i nadležnom konzervatorskom odjelu te daje nalog o upisu zabilježbe o zaštiti u zemljišne knjige tj. vlasničke listove.

8. Koje mjere zaštite Konzervatorski odjel provodi nad kulturnim dobrima?

Mjere zaštite provode se ovisno o potrebi odnosno stanju spomenika. Ponekad je riječ o preventivnoj zaštiti, sanaciji i održavanju, a ponekad o većoj rekonstrukciji ili restauraciji kojoj nekad prethodi izrada konzervatorske studije koja će temeljem opsežnijeg arhivskog istraživanja i restauratorskih istražnih radova odrediti mjere zaštite.

9. Koji dio Registra kulturnih dobara RH je u otvorenom pristupu dostupan javnosti preko mrežnih stranica Ministarstva kulture i medija RH?

U otvorenom pristupu dostupan je Registar nepokretnih kulturnih dobara i nematerijalne baštine.

10. Koji dio Registra kulturnih dobara RH nije dostupan u otvorenom pristupu i zašto?

Registar pokretnih kulturnih dobara nije dostupan iz sigurnosnih razloga.

11. Pridonose li konzervatorski odjeli da hrvatska kulturna baština bude uvrštena na UNESCO-ov popis kulturne baštine?

Naravno, jer vrlo često u širem suradničkom timu pripremaju dokumentaciju koja je potrebna za upis na UNESCO-vu Listu svjetske baštine.

12. Koliko je objekata kulturne baštine Grada Splita registrirano kao kulturno dobro?

Na području Grada Splita zaštićeno je oko 200 pojedinačno zaštićenih nepokretnih kulturnih dobara. Zaštićene su i cjeline: Kulturno-povijesna cjelina Splita (Zona A – UNESCO i Zona B), Kulturno-povijesna cjelina Meje, Kulturno-povijesna cjelina priobalnog pojasa gradskog predjela Bačvice i Kulturni krajolik poluotoka Marjan.

13. Jesu li u tijeku postupci registracije objekata kulturne baštine Grada Splita?

Da, u tijeku su jer je postupak istraživanja, valorizacije i registracije kulturnih dobara trajan i otvoren proces.

14. Smatrate li da je broj registriranih kulturnih dobara Grada Splita dovoljan?

Smatram da je dovoljan, ali kako sam već napomenula, to je kontinuiran proces te će se broj pojedinačno zaštićenih kulturnih dobara sigurno s vremenom povećati.

15. Smatrate li da bi se broj registriranih kulturnih dobara Grada Splita trebao povećati? Ako da, molim Vas da pokušate pojasniti koji je razlog premalenom broju registriranih kulturnih dobara (premalen broj zaposlenika ili sl.)?

Broj pojedinačno zaštićenih kulturnih dobara na području Splita će se svakako povećati. Treba napomenuti da je zaštita osigurana svim nepokretnim kulturnim dobrima koja se nalaze unutar zone zaštite Splita, odnosno gore spomenutih cjelina na području Grada, bez obzira jesu li pojedinačno zaštićeni ili ne.

Mali broj zaposlenih konzervatora u Odjelima te porast opsega poslova i birokratizacija službe zaštite, ali i aktualna politika, nedvojbeno su razlog usporenog rasta broja pojedinačno zaštićenih kulturnih dobara. Ponekad su protiv zaštite njihove nekretnine vlasnici koji na rješenje o zaštiti često ulože žalbu.

16. Je li konzervatorskim odjelima dostupno dovoljno financijskih i drugih resursa za potrebe zaštite kulturnih dobara?

Sredstva koja izdvaja Ministarstvo kulture i medija putem natječaja koji se raspisuje jednom godišnje su značajna, ali potrebe su uvijek veće. Financiranja iz EU fondova dobar su put za poboljšanje izvora financiranja.

17. Koji su najčešći problemi koji se pojavljuju pri zaštiti kulturne baštine?

Nedostatak sredstava, izostanak suradnje s lokalnim ili crkvenim vlastima, samovolja i neznanje investitora i vlasnika kulturnog dobra. U širem kontekstu, ubrzana turistifikacija i politika profita koja nema sluha za trajne, neprolazne vrijednosti kulturne baštine.

18. Smatrate li da je u konzervatorskim zavodima zaposleno dovoljno osoba koje su educirane u postupcima preventivne zaštite i konzervacije kulturnih dobara?

Ne, u konzervatorskim odjelima nema dovoljno konzervatora, posebice ne s iskustvom rada u struci. Posljednjih godina broj zaposlenih konzervatora je u padu, a opseg poslova u porastu. Zapošljavanje novih konzervatora je u svojevrsnoj stagnaciji, što je rezultat odluke na razini resornog ministarstva i Vlade.

19. Smatrate li da je za opis kulturnih dobara potrebno posjedovati znanja iz područja informacijskih znanosti (knjižničarstva, arhivistike, muzeologije)?

Da, u većini slučajeva ta su znanja dobrodošla iako ne nužna.

20. Smatrate li da je za opis kulturnih dobara potrebno imati pravilnik o opisu? Imate li ga?

Pravilnik odnosno upute o opisu spomenika upisanih u Registar postoji i potreban je kako bi tekstovi Rješenja o zaštiti kulturnih dobara bili ujednačeni i sadržavali sve relevantne, osnovne podatke o kulturnom dobru (od općih podataka do valorizacije).